

Arhiv Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu

Ariana Novina

Arhiv Akademije likovnih umjetnosti (ALU) Sveučilišta u Zagrebu specijalni je arhiv koji posjeduje gradivo od posebnog povijesnog i kulturnog značaja. Arhivsko gradivo na ALU sakupljalo se od samog osnutka ustanove. Iako prvih desetljeća djelovanja Arhiv nije bio organiziran kao služba, arhivsko i registraturno gradivo iz tog razdoblja je prilično dobro očuvano. Tada su Arhiv vodili profesori, tajnici i službenici ALU prema raspoloživim mogućnostima. Akademija likovnih umjetnosti uvrštena je u grupu imatelja arhivskog i registraturnog gradiva I. i II. kategorije, a ta kategorizacija obvezuje ALU da se s posebnom brigom odnosi prema svojem gradivu koje predstavlja jedan od najznačajnijih izvora za povijest umjetnosti 20. stoljeća u Hrvatskoj.

Branko Šenoa © Arhiv ALU

Povijest ALU

Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu utemeljena je 1907. godine naredbom Kraljevske hrvatske-slavonske-dalmatinske zemaljske vlade, Odjela za bogoštovje i nastavu pod nazivom Kraljevsko zemaljsko više obrazovnište za umjetnost i umjetni obrt (ubrzo preimenovano u Privremenu višu školu za umjetnost i umjetni obrt).

Što je prethodilo osnivanju i tko su bili inicijatori otvaranja takve likovne ustanove u ovom dijelu Europe?

Akademija likovnih umjetnosti, Ilica 85

Na poticaj dr. Izidora Kršnjavog, tadašnjeg predstojnika Odjela za bogoštovje i nastavu u Kraljevskoj zemaljskoj vladi, 1895. izgrađeno je šest atelijera po nacrtima Hermana Bolléa, za umjetnike koji su završili nauke u inozemstvu. To su bili: Celestin Medović, Ferdo Kovačević, Robert Valdec, Robert Frangeš Mihanović, Oton Iveković i Robert Auer. Tih šest atelijera izgrađeno je na starom zagrebačkom Prilazu, iza Zemaljskog rodilišta. Skoro deset godina kasnije, krajem 1903. otvoren je privatni slikarski tečaj B. Čikoša Sessie i M. Clementa Crnčića.

Dakle, osnivanje Privremene više škole za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu, proizašlo je iz velike potrebe za znanjem na području likovnih umjetnosti, a do osnivanja ustanove bili su neophodni odlasci na školovanje u München, Beč, Rim i Pariz bili su neophodni.

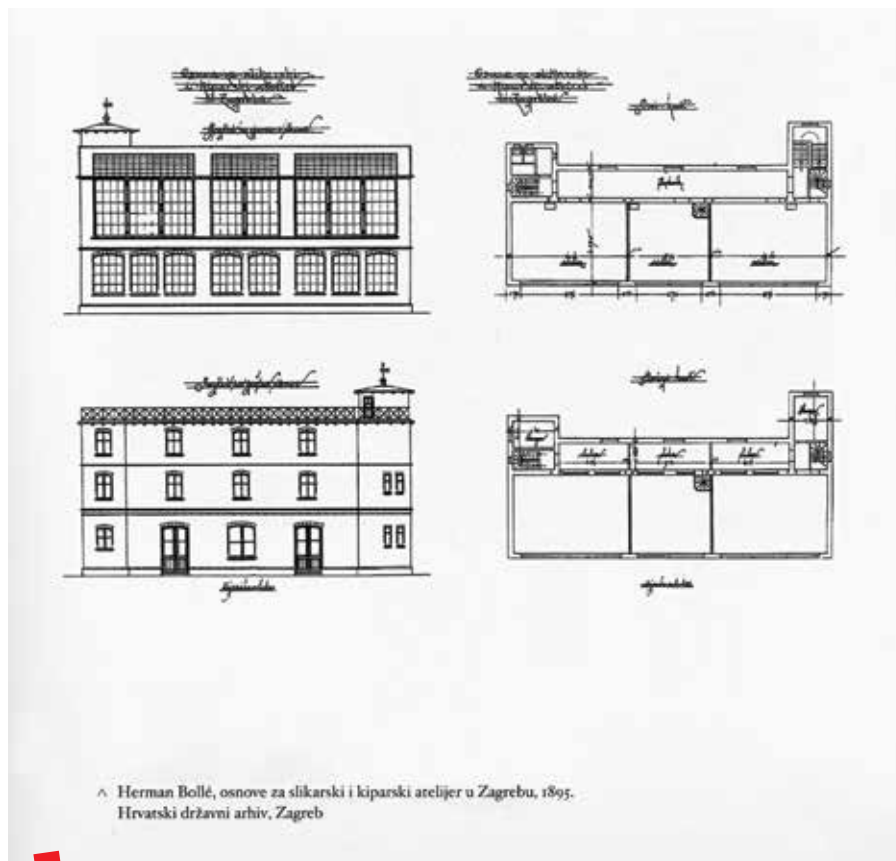
Prvi nastavnici na novoosnovanoj ustanovi bili su: Menci Clement Crnčić za crtanje, Bela Čikoš Sessia za slikarstvo, Robert Frangeš Mihanović za kiparstvo i Branko Šenoa za povijest umjetnosti. Privremena viša škola imala je svoj ustrojni statut te disciplinarni red. Uvjet za upis u školu bio je završena niža realna gimnazija ili obrtna škola, na prijemnom se ispitu moralo polagati risanje živog modela /glave/ ugljenom, a kandidat je morao pokazati dovoljno vještine u crtanju. Prvi ravnatelj škole bio je

Robert Frangeš. Iz prvih dokumenata akademijinog arhiva saznajemo da su rane godine – od 1907. do 1920. bile usmjerene na umjetničko-obrtničko nastojanje, kao što govori i sam naziv škole, a osnutkom te važne ustanove i neizmjenim zalaganjem njenih prvih profesora osnivača i studenata, utemeljeno je središte likovnog života naše sredine.

Godine 1921. proširuje se Kraljevska viša škola za umjetnost i umjetni obrt (tijekom povijesti mijenjala je nazive) po nacrtu arhitekta Čire Ivekovića, a 1922. dolaskom Ivana Meštrovića mijenja se koncepcija nastavnih

Fotografija prof. Bele Čikoš Sessie s učenicama Privatne slikarske škole © Arhiv ALU

▲ Herman Bolle, osnove za slikarski i kiparski atelijer u Zagrebu, 1895.
Hrvatski državni arhiv, Zagreb

Slikarski i kiparski Ateljeji u Zagrebu iz 1985. © Arhiv ALU

planova i programa. Dekorativno-obrtni pristup zamijenjuje tzv „čista umjetnost“, a od 20-tih godina na dalje popunjava se profesorsko vijeće: Maksimilijan Vanka, Olga Höcker, Joza Kljaković, Drago Ibler, Zlatko Šulentić, Tomislav Krizman, Vladimir Becić, Omer Mujadžić, Ljubo Babić, Marino Tartaglia, Krsto Hegeđušić i drugi. Godine 1941. Kraljevska akademija za umjetnost i umjetni obrt mijenja naziv u Akademija likovnih umjetnosti i te se godine obuka vrši u dva odjela: za čistu umjetnost i za nastavnike. Odjel za čistu umjetnost se dijeli na: Odjel za slikarstvo sa grafikom, Odjel za kiparstvo i Odjel za umjetničku arhitekturu.

Nakon Drugog svjetskog rata, na kiparski odsjek dolaze novi nastavnici: Antun Augustinčić, Grga Antunac, Vanja Radauš, Vjekoslav Rukljač, Ivan Sabolić i Ivan Jeger. Oni su donijeli novost u pristupu shvaćanja kompozicije i slobodnijeg tretiranja forme.

Godine 1953. izgrađeno je novo krilo zgrade zbog potrebe za proširenjem prostora. U niskom prizemlju smještene su grafičke radionice s pomoćnim prostorijama. Gradnja je trajala do 1957. i od tada pa do danas u tim prostorima smješten je Grafički odsjek

ALU koji počinje s radom akademske godine 1956./57. kada se upisuje prva generacija studenata kod prof. Frana Baće, a godinu dana kasnije kod prof. Marijana Detonija. Od te godine Detoni uvodi obavezu sakupljanja likovnih radova svojih studenata, koji danas čine bogatu grafičku zbirku fundusa ALU.

Nastavnički odsjek ALU osnovan je kao Pedagoški odsjek 1959., a obnovljen 1977. pod nazivom Nastavnički odsjek. Akademske godine 1977./78. ALU s Filozofskim fakultetom u Zagrebu organizira zajednički inter-fakultetski studij za školovanje nastavnika, odnosno profesora likovnog odgoja i umjetnosti.

Medijsko usmjerenje unutar Nastavničkog odsjeka počinje s radom 1997./98., a danas je to Odsjek za animirani film i nove medije, koji nedvojbeno pokazuje da se na Akademiji razmišljalo o proširenju znanja studenata u novim oblicima izražavanja (fotokinetička umjetnost, umjetnost prostora, happening, instalacije i dr.)

Godine 1997. osnovano je i Usmjerenje za medaljarstvo i malu plastiku unutar dodiplomskog studija kiparstva.

Veliki događaj u cjelokupnom povijesnom razvoju Akademije također je i osnivanje Studija restauriranja umjetnina (danas Odsjek za Konzerviranje i restauriranje umjetnina), koji obrazuje buduće stručnjake za restauratorsko-konzervatorske poslove, a koji počinje s radom akademske godine 1997./98. Studij se usmjerava kao odsjek koji ima dva usmjerenja, slikarstvo i kiparstvo, a prvi se puta u Hrvatskoj sustavno, na institucionalnoj osnovi obrazuje profil: diplomirani restaurator-kipar i diplomirani restaurator-slikar.

Sredinom 90-tih godina osnivaju se nove stručne službe na Akademiji koje su neodvojivo povezane s nastavom i cjelokupnim funkcioniranjem ustanove. To su Služba za izdavaštvo i izlagaštvo i Služba za međunarodnu i međusveučilišnu suradnju. Treba spomenuti i Akademijinu biblioteku, koja je osnovana usporedo s osnivanjem Akademije, fundus umjetnina koji također funkcionira od samog osnutka Akademije te arhiv koji svojim vrijednim gradivom svrstava ALU u kategorizirane stvarateljke arhivskoga gradiva.

Danas se nastava odvija u zgradama u Ilici, Jabukovcu i Zamenhoffovoj te u prostorijama zgrade u Zagorskoj ulici. ALU danas provodi šest studijsko-obrazovnih programa: slikarski, kiparski, grafički, nastavnički, restauratorski te studij animiranog filma i novih medija, koji su usklađeni s bolonjskim procesom u visokom školstvu.

Slikarski odsjek ALU

Posjetitelji Akademijinih programa u Noći muzeja © ALU

Predstavljanje monografije 20 godina OKIRU © ALU

Izložbe u prostorima Akademije © ALU

Arhivsko gradivo ALU

Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu organizira i provodi nastavnu, umjetničku, visokostručnu i znanstvenu djelatnost. Unutarnji ustroj, djelokrug rada službi, izbor čelnika te druga bitna pitanja o radu ustanove propisuju se Statutom koje donosi akademsko vijeće, uz suglasnost Senata.

Od samog osnutka ustanove, do danas formirale su se slijedeće dokumentacijski cjeline:

- Dokumentacija tijela upravljanja
- Dokumentacija vezana uz organizaciju i upravljanje
- Građevinsko-projektna dokumentacija objekta imatelja
- Dokumentacija Fundusa umjetnina i zbirke studentskih radova
- Studentska dokumentacija
- Kadrovska dokumentacija
- Financijsko-računovodstvena dokumentacija
- Dokumentacija Ljevaonice bronce
- Dokumentacija Majstorskih radionica
- Dokumentacija Ispitnog povjerenstva za rad u prosvjetnim ustanovama
- Dokumentacija APU
- Dokumentacija izlagaštva i izdavaštva: Zbirka plakata, kataloga, fototeka, hemeroteka, umjetnički projekti ustanove
- Dokumentacija međunarodne i međusveučilišne suradnje

Gradivo koje je do sada digitalizirano su Matični listovi studenata 1920-1989, dio Fotodokumentacije i dio dokumentacije Izlagaštva i izdavaštva.

Vrlo važna ustrojbeno jedinica Akademije, koja je i fizički smještena uz Arhiv akademije, je Fundus umjetnina i zbirka studentskih radova koja se sastoji od slika, crteža, skulptura i grafika, većinom studentskih radova, ali i radova profesora te donacija. Dio te zbirke Rješenjem Ministarstva kulture ima status kulturnog dobra.

Sveukupna količina gradiva Arhiva akademije iznosi cca 260 d/m za vremensko razdoblje od 1907. do danas.

Arhivsko gradivo akademije služi prvenstveno djelatnicima ustanove, studentima i profesorima za njihov umjetnički i znanstveni rad, ali je pod određenim uvjetima dostupno i vanjskim korisnicima. (Pravilnik o zaštiti arhivskog i registraturnog gradiva ALU, Pravilnik o radu čitaonice Arhiva ALU, Uputa o postupanju s nekonvencionalnim (elektroničkim) gradivom na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu).

Zadnjih 20 godina Arhiv akademije sudjeluje u svim važnijim događanjima na ALU kao što su Dan akademije, Noć muzeja, Dani otvorenih vrata i sl. Također, samostalno ili u suradnji sa srodnim baštinskim institucijama organizira izložbe, predavanja i radionice vezane uz umjetničke i znanstvene projekte i na taj način prezentira inovativne pristupe u istraživanju povijesnih izvora.

Kontinuirani proces digitalizacije fondova, u skoroj budućnosti otvara mogućnost suradnje Akademije likovnih umjetnosti s drugim hrvatskim i međunarodnim institucijama kroz projekte vezane uz digitalizaciju kulturne baštine.

Kontinuirani proces digitalizacije fondova u skoroj budućnosti otvara mogućnost suradnje Akademije likovnih umjetnosti s drugim hrvatskim i međunarodnim institucijama kroz projekte vezane uz digitalizaciju kulturne baštine. ■

Izložba publikacija Akademije likovnih umjetnosti © ALU

Matični list Juraja Plančića s Kraljevske akademije za umjetnost i umjetni obrt © Arhiv ALU

Više informacija o Arhivu Akademije likovnih umjetnosti dostupno je na: http://www.alu.unizg.hr/alu/cms/front_content.php?idcat=136&lang=1